

ZNAČENJE EVROPE I TUMAČENJE EVROPE

Kritičkom promišljanju Evrope, kao istorijskom, političkom i kulturnom fenomenu, stalno se nameću savremeni koncepti. Krivicu, jednim delom, možemo svaliti na svakodnevni politički govor u kome je prisutna tendencija da se izrazom Evropa označi sama Evropska unija i pripadnost zajednici evropskih naroda meri stepenom uključenosti u procese evropskih integracija. Iako su ova dva izraza usko povezana, i Evropska unija predstavlja jedan od ključnih oblika ispoljavanja ideje moderne Evrope, oni nisu istoznačni. Nužnost razlikovanja proizilazi iz potrebe da se ukaže na slojevitost i kompleksnost pojma Evrope. Ta reč nema isto značenje u antici ili srednjem veku, kao što ga ima danas. Polivalentnost pojma Evropa temelji se na dubokom istorijskom iskustvu, civilizacijskom prožimanju, religijskoj raznolikosti, etničkoj heterogenosti, dinamičnosti društvenih procesa i kretanja ideja.

Ovako široko postavljena osnova za tumačenje zahtevala bi da se Evropa preispita polazeći iz više različitih uglova, što nam svakako nije namera a ni mogućnost. Namera je da se objasni konstituisanje Evrope kao političkog fenomena: kao preduslova za početak evropskih integrativnih procesa i stvaranja evropske zajednice naroda.

Pojam Evrope nije plod modernog vremena. Za helenske istraživače Evropa nije nepoznat, ali jeste geografski neodređen kontinent. *"A niko još nije objasnio da li Evropu okružuje more i sa istoka i sa severa; zna se samo to da se ona u dužinu pruža pored oba ova kontinenta (Afrike i Azije)...A za Evropu niko ne zna da li je sa svih strana okružuje more, ni ko joj je dao ime i po kome. Jedino možemo da pretpostavimo da je ova zemlja dobila ime po Evropi iz Tira, dok ranije nije uopšte imala nikakvog imena, kao i ostale zemlje. Očevidno je da je ova žena došla iz Azije, ali nije došla na kopno koje se danas zove Evropa nego samo iz Fenikije na Kretu..."* [1] Daleki sever Evrope pripadao je legendarnim narodima, poput [Hiperborejaca](#), dok je helenski jug- "Prva Evropa", svoj evropski identitet gradila kroz sučeljavanje sa Azijom- oličenom u sukobu Helena sa Persijancima.

Etimološko poreklo imena »Evropa« nije u potpunosti objašnjeno. Moguće je da se ova reč izvodi iz semitskog » *ereb* « , što je značilo *veče, mračan ili zaći* . Iz perspektive Feničana, koji pripadaju semitskoj grupi naroda grčko kopno nalazilo se na onoj strani sveta gde je sunce zalazilo. Izraz je nastao iz potrebe da se imenuje geografski prostor koji su upoznali feničanski moreplovci. Ukoliko je ova etimologija ispravna onda se može zaključiti da je izraz Evropa star koliko i prve civilizacije koje su naseljavale prostor ovog kontinenta. Međutim »starostavnost« pojma Evrope nije istovremeno omogućila i dominaciju ovog pojma kroz evropsku istoriju. Čak se može reći da je izraz Evropa dugo vremena bio skrajnut i zapostavljen u korist nekih drugih pojmova koji su nosili svoju specifičnu vrednost.

Sama pomisao na dugotrajnost pojma Evrope upućuje na njegovu višeznačnost. Ono što je Evropa označavala u antici ili u vreme Karla Velikog ne poklapa se u potpunosti sa

današnjim značenjem tog pojma. Niti je koncepcija Evrope, prisutna u savremenom političkom diskursu imuna na kritiku i lišena neizbežnih uprošćavanja. Ukratko Evropa se ne može poistovetiti sa Evropskom unijom (jer se radi o dva pojma koji se kvalitativno razlikuju), niti je geografsko određenje Evrope dovoljan osnov za razumevanje političkih procesa koji se na ovom kontinentu zbivaju.

Poreklo imena Evrope je koliko istorijsko toliko i mitsko. Starogrčki pesnik Hesiod u svom delu »Teogonija« (oko 700. pre Hrista) uvrstio je boginje Evropu i Aziju u istoriju nastanka božanskih polova i Zemlje.

Kroz čitavu antiku, pa i Srednji vek prenosio se [mit o otmici Evrope](#), lepe kćeri kralja Agenora. Mit je imao svoju duboku simboliku kao mit o izabranosti, sreći i plodnosti.

Mitsko i istorijsko preplitalo se u višeznačju pojma Evrope kroz vekove trajanja ljudske civilizacije na prostoru »evropskog« kontinenta. Živeti na prostoru današnje Evrope nije uvek označavalo i pripadnost evropskoj civilizaciji. Evropa, u savremenom značenju te reči, ulazi u opštu upotrebu tek u XVII veku.

Grčki Isroričar Herodot u svojoj »Istoriji« razvio je jedan široko shvaćen geografski pojam Evrope, jer mu se Evropa činila mnogo većom od Azije i Libije (stari naziv za Afriku). Kroz polumitske priče Herodot je skicirao jednu kulturnoistorijsku granicu između Grčke, odnosno Evrope, i Azije, odnosno Persijskog kulturnog prostora. Prelazak te imaginarne granice, prema Herodotu, uvek se plaćao ogromnim žrtvama i zazivao ratove.

Nasleđe antike

Antička Evropa bila je u potpunosti okrenuta Mediteranu. Aristotel je za Helene kazao da stoje oko Sredozemnog mora kaožabe oko bare. Okrenutost ka Mediteranu i prisutna, ali ne i prenaplašena svest o sopstvenoj kulturnoj nadmoći (*varvari su sada ono sto su Heleni bili nekada- Tukidid*) držala je Helene podalje od evropskog zaleđa.

Ali dug moderne Evrope helenskom kulturnom nasleđu je ogroman. Helenska filozofska misao- racionalizam ranih jonskih fizičara, jezik koji je u stanju da izrazi apstraktnu misao, političke ideje Aristotela i Platona, duboko su ugrađene u intelektualne temelje Evrope. Preko Vizantije i renesansnih mislilaca Evropa će otkrivati svoje antičke uzore. Taj proces je uočljiv u srednjem veku (sholastika), humanistickom periodu kao i filozofskoj misli modernog doba.

Evropa vina i maslina

Političko povezivanje mediteranske Evrope izvršeno je u doba dominacije Rima. [Imperium Romanum](#) - Rimsko carstvo objedinilo je u jedan politički sistem čitav mediteranski svet. Sredozemno more Rimljani su nazivali *Mare Nostrum* (naše more). Po prvi put u jednom civilizacijskom krugu našle su se zemlje mediteranskog basena, zemlje Kelta i Germana severno od Alpa, kao i Britanska ostrva (prvi kontakt sa Rimljanima u

vreme Cezara). Rimljani su smatrali da se kulturni svet pruža do one granice dokle uspeva vinova loza i maslinovo drvo. Svet izvan ove granice bio je odveć varvarski. Ironijom istorije moć rimskog oružja iscrpla se upravo negde gde prestaje rasti vinova loza: tu su Rimljani podigli *limes*: utvrđenu granicu na liniji Rajna-Dunav, da ih štiti od varvarskih upada. Kulturni uticaj Rima zračio je daleko preko granica carstva, ali i preko granica epohe. Latinski jezik i rimsko pravo povezivali su srednjovekovnu Evropu jos dugo vremena pošto su od rimskih drumova ostali samo bleđi tragovi a od hramova samo ruševine. U IV veku, u vreme vladavine cara Konstantina, ideja carstva dozivela je simbiozu sa hrišćanstvom i stvorila osnovu za buduće univerzalističke tendencije hrišćanskih vladara Evrope. Jezik crkve na zapadu postao je latinski, a podela crkvenih dijeceza bila je kopija rimske administrativne podele carstva.

Rimski civilizacijski prostor samo se jednim delom podudarao sa danasnjim granicama evropskog kontinenta, ali je uključivao veliki deo Azije i Severne Afrike. Koncept Evrope kakvu mi danas poznajemo nije bio blizak rimskom modelu. Grčki i latinski koncept zapravo je prethodio Evropi.

Hrišćanski svet

Znamenitit medievist Roberto Lopez označio je srednjovekovni period kao epohu u kojoj je rodjena Evropa.^[1] Međutim srednji vek poznaje, i u najvećem broju slučajeva koristi jedan drugi termin da opiše prostor svog prostiranja- to je izraz "hrišćanski svet"- *respublica christiana* .

Hrišćanstvo, kao ishodište antičke civilizacije posle pada Zapadnog rimskog carstva postepeno je integrisalo varvarska kraljevstva Zapada. Naslednik rimske drzavne tradicije bila je neosporno Vizantija. Počivala je na tri stuba: helenističkom nasleđu, rimskom državnom poretku i istočno-pravoslavnoj veri. Hrišćanska ideologija cara je videla kao univerzalnog vladara čitave hrišćanske vasseljene- jedan Bog na nebu, jedan car na zemlji. Obnova rimske imperije bila je san ranih careva Vizantije. Posle neuspešnog pokušaja cara Justinijana (527-565) da povrati zapadne provincije Vizantija se povukla na istok gradeći svoj komonvelt- pravoslavnu zajednicu naroda pod kulturnim i političkim uticajem Carigrada. Sukob oko univerzalističkih pretenzija "cara Romeja" i novoproglašenog cara na zapadu, Karla Velikog, ukazao je na duboku podelu Evrope na Istočnu- grčko-pravoslavnu i Zapadnu- rimsku i franačku. Ova podela nije karakteristična samo za srednjovekovni period.

S geografskog stanovišta Karolinško carstvo jeste neki nagoveštaj Evrope. Od svih carstava kasnijih stoleća najviše se približilo mogućnosti da ovlada svim katoličkim zemljama. Carsko krunisanje u Rimu 800. ukazalo je na Karlove pretenzije na univerzalnu vladavinu. Koncept univerzalnog carstva- cara koji je i svetovni i duhoivni vladar svih hrišćana, karakteristična je crta srednjovekovnih težnji ka jedinstvu. Hrišćanski svet mogao se integrisati jedino u obliku hrišćanske monarhije.

Ali karakteristika karolinške epohe je takođe i povratak starom pojmu Evropa. Karlo Veliki je nazvan "ocem Evrope", a stvarao je "kraljevstvo Evrope". Ime Evropa u

ondašnjoj književnosti nije bilo nezapaženo. Jedan španski letopisac u izveštaju o bici kod Poatjea 732. godine opisuje bitku kao trijumf Evropljana (*Europeenses*) nad Arapima. U IX i X veku književne aluzije na Evropu sve se više javljaju, a potom nestaju.

Posle smrti Karla Velikog 814. moćno Franačko carstvo je utonulo u dinastičke sukobe. Karlov naslednik Ludvig Pobožni nije uspeo da obuzda vladarske ambicije svojih sinova. Carstvo je utonulo u rat koji se završio podelom 843. Izgledalo je kao da je san o univerzalnom carstvu Evrope izgubljen. Istovremeno iz podeljenog carstva pojavljivali su se zameci budućih nacionalnih država: Francuske, Nemačke i Italije.

Ali nagoveštaj stvaranja Evrope pod Karolinzima treba oprezno razmotriti. Jer ko danas misli na Evropu ne misli na jedinstvenu veru ili na univerzalnu državu, nego na celokupnost političkih ustanova, vekovnih spoznaja, kulturnih tradicija i ekonomskih i društvenih interesa.

Koncept hrišćanskog sveta, kao modela jedinstvene Evrope, rastakao se u sukobima pape i careva za prevlast, u kojima se topio autoritet i jednog i drugog.

Vizantija pokušavajući da se suprotstavi nadirućoj turskoj opasnosti prepustila je zapadni svet svojim rasprama. Verska razmimoilaženja samo su produbila netrpeljivost - istok i zapad Evrope stajali su kao dva suprotstavljena sveta sa malo toga zajednickog.

Trijumf Evrope

Ali upravo u srednjem veku termin "Evropa" počinje postepeno da ulazi u upotrebu, najpre kao izraz zebnje pred islamskim napredovanjem, a potom i u besedama učenih humanista. Ali do samopotvrđivanja "Evrope" kao jedinstvenog izraza koji označava kontinent i civilizaciju neće doći tako brzo.

Istrošenu Vizantiju zamenilo je moćno carstvo Osmanlija. Zapadni svet je zgranut padom Carigrada pod tursku vlast. Granice hrišćanskog sveta više nisu bile na Bosforu već u Srednjoj Evropi na Savi i Dunavu. Carski kancelar Eneja Silvije Pikolomini 1454. konstatuje da je sramota naneta "Evropi". Evropa se kao politički pojam razvijala kao reakcija na razna ugrozavanja spolja i iznutra, a često je izražavala i specifične nacionalne interese.

Ipak Evropa će sve do sredine XVII veka ostati ucena rec rezervisana za uzak krug humanističkih intelektualaca.

Iza izraza »Hrišćanski svet« stoji hiljadugodišnja upotreba, šest vekova krstaških ratova, i bogata riznica osećanja i sazvučja. Međutim oko 1750 izraz hrišćanski svet je već arhaizam. Njegov smisao se izmenio, on ne znači isto što i Evropa. Trijumf "Evrope" kao da se vremenski poklopio sa usponom prosvetiteljske filozofije i racionalizma. Mislioci i pisci prosvetiteljstva su verovali da se upotrebom razuma mogu savladati predrasude i neznanje i uspostaviti kritička načela na kojima bi se izgradio novi svet. Filozofija

prosvetiteljstva značajna je za konstituisanja ideje Evrope kao sekularne, građanske zajednice.

U konstituisanju političkog pojma Evrope znatnu ulogu ima suprotstavljenost koncepata unutar same zajednice evropskih naroda, kao što je to bio slučaj između Vizantije i [Karolinškog carstva](#).

Borba za stvaranje i očuvanje nacionalnih država često je predstavljala borbu protiv hegemonijalnih težnji u evropskom sistemu. [Napoleonova](#) vladavina je pokazala novu dimenziju stare ideje o evropskoj univerzalnoj monarhiji. Njegov koncept je shvaćen kao razaranje Evrope i princip ravnoteže sila istaknut na Bečkom kongresu 1815. pojavio se kao najprivlačnije, premda ne i dugotrajno, rešenje. Stvaranje novih nacionalnih država (Nemačka, Italija) ukazivalo je na potrebu nove preraspodele moći što je vodilo otvorenom sukobu koji neki autori nazivaju evropskim građanskim ratom (I sv. rat).

Koncept Antievrope došao je od strane nacionalsocijalističkog režima Hitlerove Nemačke i bio je obeležen idejom porobljavanja na osnovu rasne doktrine.

Poraz Antievrope otvorio je put ujedinjenoj Evropi kao ostvarenju sebe kao demokratske zajednice naroda.

Međutim oblikovanje kontinenta sada više nije zavisilo od evropskih država. Evropa se našla između dve super sile- Sjedinjenih Američkih Država i Sovjetskog Saveza.

Ponovo je par Istok- Zapad kao dva antipoda uticao na političku podelu evropskog kontinenta. U knjizi " Kroz Boljševičku Rusiju" Etel Snouden je, prelazeći granicu sovjetske republike rekao: " najzad smo stigli iza gvozdene zavesa." Kasnije je izraz Gvozdena zavesa korišćen da se označi granica između zemalja pod sovjetskom kontrolom i Zapadne Evrope. Gvozdena zavesa dobila je svoje otelotvorenje izgradnjom [Berlinskog zida](#) kojim je grad Berlin podeljen na dva dela- istočnonemački i zapadnonemački.

Jačanju nove podele na evropskom kontinentu doprinosio je strah Zapadne Evrope od Staljina, mada je malo verovatno da je Staljin nameravao da napadne Evropu. Tek Evropa je ponovo bila podeljena- ideološki: na kapitalistički zapad i socijalistički istok: vojno-politički na zemlje članice [Atlantskog saveza](#) i zemlje [Varšavskog pakta](#).

Grad Berlin bio je očigledna paradigma podele. "To je bio isti grad, ali istočni je bio sovjetski, a zapadni deo pripadao je Zapadu. Ono što tada nisam znao i što niko nije mogao zamisliti jeste da je, čak prije početka hladnog rata, jedna od najvećih evropskih prestonica mrtva , i da će nad tim lešom moći nastati samo dva grada-monstruma koji su rođeni različitom veštačkom oplodnjom, dajući jedan drugom neprijateljske gene." [1]

Nakon rušenja Berlinskog zida 1989. i razgradnje Varšavskog pakta Evropa je izašla iz neprirodnog stanja podele i put ka približavanju Istočne i Zapadne Evrope bio je otvoren.

TUMAČENJE EVROPE

Prvi dan mjeseca maja 2004. označio je istorijsku prekretnicu u razvoju evropskog kontinenta. Deset zemalja centralne i istočne Evrope postalo je dio evropske porodice naroda koja je svojim razvojem tokom druge polovine XX vijeka nastojala da jedan dio Evrope učini jedinstvenim ekonomskim i političkim prostorom. Istočno proširenje Evropske unije sugerije nam da ideja Evrope svoj adekvatan izraz nalazi upravo u pokušaju integrisanja svih evropskih zemalja, koje su tokom različitih istorijskih perioda bile odijeljene nepremostivim granicama, političkim nerazumijevanjima, netolerancijom i neprihvatanjem različitosti sa kojom su se, opet, neprekidno suočavale.

Ništa manje svečano bilo je i 9. maja kada je Evropa proslavljala svoj rođendan. To je datum koji krije poraze jednako kao i evropske uspjehe i pobjede. Upravo taj datum tankim velom prekriva *raznovrsnosti i heteroglosiju koja krasi ideju Evrope od njenog začetka do danas*.

Dan Evrope

Dan Evrope obilježava se 9. maja. Tog datuma 1950. godine francuski ministar spoljnih poslova Robert Šuman, u govoru inspirisanom idejama njegovog saradnika Žana Monea o ujedinjenim državama Evrope, predstavio je svoj predlog ujedinjenja proizvodnje uglja i čelika Francuske i Njemačke. Njegov plan danas se naziva 'Šumanova deklaracija', a 9. maj smatra se začetkom procesa stvaranja Evropske unije.

Na odnos prema različitom i drugačijem kao o relaciji koja se tiče političkog života i njegovog razvoja po prvi put nailazimo u antičkih Grka, koji nam svojim mitovima dočaravaju razmišljanja o različitim pojavama, pa i o tome otkud termin Evropa kao oznaka određenog geografskog područja. Ako se držimo mita, a forma mita je priča, onda čitaocu može biti zanimljivo istražiti kako je starim Grcima upravo kroz priču podmetnut naziv Evropa.

Priča kaže da je Evropa bila kći feničanskog kralja Agenora i miljenica vrhovnog boga Zeusa. Evropa se često igrala na obali mora. Jednoga dana, dok je brala cvijeće, privukla je na sebe Zezovu pažnju. Otac bogova se strasno zaljubio u Evropu i, da bi joj se približio, preobrazio se u lijepog, bijelog bika, koji je odisao mirisom ruža i šafrana. Djevojka je bez straha pristupila lijepoj životinji i počela je nježno da je miluje, a zatim se, sa kotaricom cvijeća u rukama, popela na leđa krotke životinje.

Tada je bik jurnuo u more sa svojim plijenom i udaljio se od feničanske obale. U pratnji Posejdona, Amfitrite i Afrodite, kao i Nereida, koje su pjevale svatovske pjesme, Zevs je prenio Evropu na ostrvo Krit. U Diktejskoj pećini Zevs se pod platanima sjedinio sa svojom miljenicom, koja mu je kasnije rodila tri sina – Minoja, Sarpedona i Radamanta.

Da bi ovjekovječio ovu ljubav, otac bogova je naredio da kritski platani nikad ne gube svoje lišće i da *dio svijeta kome pripada ostrvo Krit* nosi ime njegove miljenice Evrope.

Sadržina ovog mita usmjerava nas ka ideji da je nazivom Evropa u doba Antike označavan onaj dio svijeta koji su naseljavali Grci, ali ne i varvari. Ime kćeri feničanskog kralja Agenora korišćeno je da napravi jasnu distinkciju između *razboritih Grka* koji su nastojali da svjesno i autonomno uredi politički život u svojim zajednicama od varvara koji su u svog gospodara i dalje gledali kao na Božjeg izaslanika, koji upravo zbog božanskog porijekla njegove moći ne treba da bude izložen suprotstavljanjima i kritici.

U samim začecima, Evropa je činila onaj dio svijeta koji se od ostatka razlikovao civilizovanošću njenoga stanovništva, velikim dometima u različitim naučnim disciplinama, te posebnim stilom života koji je omogućio da evropocentrizam postane dominantna u političkim razmišljanjima u epohama koje su uslijedile.

Dosledno poštovanje sadržine mitske priče otkriva nam polje koje skriva simboličku ravan razvoja evropskog duha i ideje Evrope, no valjano bavljenje određenim pitanjem podrazumijeva korišćenje realnijih i ukoliko je moguće faktografskih elemenata. Oni nas, kada se tiče korijena imena Evropa upućuju na to da se ona razvijala u odnosu na drugi entitet, mnogo veći i bogatiji. Azijski kontinent je predstavljao prostor u odnosu na koji je Evropa gradila svoj identitet, a koji je u svome okrilju njegovao civilizacije naspram kojih je Evropa predstavljala običnu periferiju. Otud ne čudi što autentični korijen svoga imena Evropa pozajmljuje upravo od drugih, od Arapa čiji termin *ereb* označava zemlju zalazećeg Sunca, a zapravo samo zapadni dio evroazijske kopnene mase.

Zastava Evropske unije

Od 1986. godine Evropska unija ima svoju zastavu koja je plave boje, a u sredini ima dvanaest šutih zvjezdica. Na pozadini boje modrog neba, dvanaest zlatnih zvjezdica čini krug koji predstavlja zajednicu naroda Evrope. Broj zvijezda je nepromjenljiv, a predstavlja simbol savršenstva i jedinstva.

Ideja o evropskoj zastavi potiče od Savjeta Evrope. Od osnivanja ove organizacije 1949. godine Savjet Evrope je nastojao je stvoriti simbole sa kojima će se Evropljani identifikovati. Parlamentarna skupština Savjeta Evrope donijela je 1955. godine odluku o evropskoj zastavi sa ciljem jačanja ideje solidarnosti među različitim organizacijama u ujedinjenoj i demokratskoj Evropi.

Dvije decenije kasnije, Evropski parlament je pokrenuo inicijativu da plavo-zlatna zastava postane simbol tadašnje Evropske ekonomske zajednice. Tek je na visokom susretu Evropskog savjeta u Fontenblou 1984. godine

istaknuto da je promovisanje evropskog imidža i identiteta sastavni dio približavanja procesa evropskih integracija građanima Evrope. Zvanična potvrda da Evropska ekonomska zajednica dobija svoju zastavu obezbijeđena je 1986. godine.

Ovaj izvor otkriva nam da ideja Evrope svoje ishodište nalazi u vremenu u kojem se Evropa ogledala u drugom, većem, snažnijem. Ona je u odrazu svoga uzora uspijevala da vidi pogreške i nedostatke izvornog lika i insistiranjem na različitostima uspjela sebe da učini drugačijom i plodnijom.

Evropa se razvijala i rasla, prihvatala nove teritorije i drugačije narode, sve dok taj pohod nije bio limitiran prirodnim limesom: morima na sjeveru, zapadu i jugu, te planinom Ural na istoku. Pravni sistem Rimske imperije omogućio je da evropski kontinent bude integrisan jedinstvenim sklopom pravnih normi kojim se upravljalo iz jednog centra. Nestankom imperije nestaje i ideja o jedinstvenom političkom prostoru. Ona zamire sve do pojave Franaka koji koristeći se i silom nastoje učiniti da evropski narodi budu vođeni jednom idejom i jednim vladarom. Upravo u tom periodu prepoznamo rađanje ideje Evrope kao sasvim artikulisane i prepoznatljive. Iz nje će kasniji autori crpiti nadahnuće za razmišljanja o njenom razvoju.

Tako nam Viljem Pen (William Penn) krajem XVII vijeka nudi ideje koje podupiru tezu o sadašnjem i budućem miru u Evropi. Razmišljanja o miru krasila su sve kasnije rasprave o razvoju evropskog kontinenta budući da je on obuhvatao toliko različite načine življenja da su razlike nekada postajale nepomirljive, a nepomirljivosti su vodile ka sukobu. Svjedočanstva koja upućuju na mir kao bazičnu kategoriju kojom se bave autori govore da su periodi mira zapravo bili kratki. Opat od Sen-Pjera (Abbé de Saint Pierr) početkom XVIII vijeka piše o trajnom miru među evropskim narodima, a Kant se nakon toga bavi pretpostavkama za stvaranje vječnog mira.

Između dva rata idejom Evrope naročito se bavio austrijski grof Kudenhov Kalergi (Coudenhove – Kalergi) koji je osnovao Panevropski pokret, čija je misija bila stvaranje evropske države u kojoj će formula IN PLURIBUS UNUM, već iskorišćena u američkom eksperimentu, biti realizovana i u Evropi. Mimo Kudenhov-Kalergija, tadašnji državnici, Brijan i Štrezeman, predlagali su formiranje evropske federacije, ali su ih događaji nenaklonjeni integrisanju evropskog kontinenta omeli u pokušaju da realizuju plan. Početkom četrdesetih godina prošlog vijeka dešavala se najveća svjetska nesreća ikada zabilježena – Drugi svjetski rat. Njegove posledice bile su katastrofalne. Evropski gradovi bili su razoreni, ekonomija uništena, ljudi su umirali od gladi, život je tekao u znaku opšteg beznađa.

Period nakon okončanja rata nije nosio bilo kakav optimizam. U proljeće 1950. godine činilo se da se Evropa nalazi na svom istorijskom zalasku. Jedan rat zamijenjen je drugim. Sa početkom Hladnog rata, opasnost od sukoba istočnog i zapadnog dijela kontinenta nadvila se nad Evropom. Pet godina nakon završetka Drugog svjetskog rata, bivši neprijatelji su još uvijek bili daleko od pomirenja.

Šta se moglo učiniti da se izbjegne ponavljanje grešaka iz prošlosti i da se stvore uslovi za trajan mir među dojučerašnjim neprijateljima? Srž problema bio je odnos Njemačke i Francuske. Trebalo je stvoriti kariku koja bi povezala ove dvije zemlje, ali kariku koja bi okupila i sve ostale slobodne zemlje Evrope, stvarajući tako zajednicu koja bi u Evropi očuvala mir. Žan Mone je bio taj koji je, svojim jedinstvenim pregovaračkim umijećem, predložio ministru spoljnih poslova Francuske, Robertu Šumanu, i kancelaru Njemačke, Konradu Adenaueru, stvaranje zajednice u oblasti eksploatacije uglja i čelika. Ta zajednica bi bila zasnovana na zajedničkom interesu, a nalazila bi se pod kontrolom nezavisne vlasti. Predlog je zvanično iznijela Francuska, 9. maja 1950. godine, a toplo su ga prihvatile Njemačka, Italija, Holandija, Belgija i Luksemburg.

Ugovor kojim se osniva prva Evropska zajednica, Evropska zajednica za uglj i čelik (ECSC), potpisan je aprila 1951. godine u Rimu. Ovim ugovorom su otvorena vrata budućim dostignućima u integraciji Evrope. Napredak koji je uslijedio u potonjim godinama doveo je do stvaranja Evropske unije kakvu poznajemo danas, Unije koja je 1. maja ove godine svoja vrata širom otvorila i za istočnu polovinu kontinenta, od koje je toliko dugo bila odvojena.

Himna Evropske unije

Savjet Evrope je jo 1972. godine prihvatio Odu radosti, preuzetu iz poslednjeg stava Betovenove Devete simfonije kao evropsku himnu. Od 1986. godine ona se koristi i kao zvanična himna Evropske unije.

Osobnosti razvoja Evropske unije više se ne otkrivaju pokušajem odgovora na pitanje: Da li će Evrope biti? Danas djeluje arhaično argumentovati u korist nepostojanja evropskog glasa i evropskog zajedništva. Pitanja koje je uputno postaviti u bavljenju Evropskom unijom danas glase: Koja je dubina integracije koju Evropa može da podnese? Da li evropsko višeglasje čini nemogućim harmonični poj evropskog hora?

Čini se da Evropa šireći svoje granice produbljuje integraciju koju je započela na zgarištu užasnog rata. Ovaj proces nameće joj suočavanje sa različitim izazovima i pristajanje na rizike, i istovremeno omogućava da konačno govorimo o periodu trajnog mira među evropskim narodima.

Deveti dan mjeseca maja 2004. slavljen je kao dan Evrope. U čast svog rođendana Evropa je nazdravila novim članicama. U čast zajedničke budućnosti svih evropskih naroda interpretiran je poslednji stav Betovenove Devete simfonije, *Oda radosti*. Nikada se snažnije nije mogao osjetiti ideal harmonije, na koji nas podsjeća dvanaest zvjezdica na evropskoj zastavi. Nikada nije bilo jasnije da evropsko višeglasje jeste njeno najveće bogatstvo i da samo brinući o svojim različitostima Evropa može biti jedinstvena. I nikada nije bilo toliko očito da je Evropa stranac u zemlji u kojoj nastaju ovi redovi o njoj samoj.